

بررسی نقش گردشگری ساحلی در ایجاد توسعه پایدار با رویکرد اکولوژی محیطی

۱. مائده امیری رسکتی*، ۲. الهام حاتمی

۱. گروه معماری و شهرسازی، دانشگاه ملی مهارت، تهران، ایران، (Email: Ma-amiri@tvu.ac.ir)

۲. دانشجوی کارشناسی، گروه معماری و شهرسازی، دانشگاه ملی مهارت، تهران، ایران، (Email: Elham.hataami@gmail.com)

Investigating the role of coastal tourism in creating sustainable development with an environmental ecology approach

1.Maedeh Amiri Resketi, 2.Elham Hatami

1.Department of Architectural and Urban Planning, National University of Skills (NUS), Tehran, Iran,
(Email: Ma-amiri@tvu.ac.ir)

2.Bachelor's student, Department of Architectural and Urban Planning, National University of Skills (NUS), Tehran, Iran, (Email: Elham.hataami@gmail.com)

نویسنده مسئول: مائده امیری رسکتی

۱- چکیده

امروزه صنعت گردشگری، با توجه به نقش مهمی که در توسعه اقتصادی کشورها دارد، به عنوان یکی از صنایع رو به رشد در دنیا قابل توجه می باشد. از بین انواع مختلف گردشگری، گردشگری ساحلی به دلیل پتانسیل ها و توانمندی های طبیعی بالقوه ای که سواحل و جزایر در جذب گردشگر دارند، مورد بررسی بیشتر می باشند. توسعه پایدار بدان مفهوم است که؛ بتوان علاوه بر تامین نیازهای اجتماعی و اقتصادی، موجبات افزایش کیفیات محیطی از طریق حفظ محیط زیست را فراهم آورد. توجه به بوم، منطقه و اکولوژی محیطی در ساخت بناهای مرتبط با گردشگری ساحلی می تواند در این زمینه راهگشا باشد. این پژوهش به روش توصیفی-تحلیلی صورت پذیرفته و جمع آوری اطلاعات آن، از مطالعات اسنادی، کتابخانه ای و بررسی پژوهش های پیشین انجام شده است. نتایج پژوهش حاکی از آن است که؛ با دستیابی به توسعه پایدار گردشگری ساحلی، می توان علاوه بر کسب منافع اقتصادی و اجتماعی حاصل از آن، در جهت حفظ محیط و اکولوژی این مناطق دست یافت. در ادامه به بیان راهکارهای عملی دستیابی به گردشگری پایدار ساحلی پرداخته خواهد شد.

واژگان کلیدی: گردشگری ساحلی، توسعه پایدار، اکولوژی، محیط زیست

*این مقاله برگرفته از مطالعات پایان نامه کارشناسی مهندسی حرفه ای معماری، خانم الهام حاتمی، در دانشگاه ملی مهارت، واحد دختران البرز، با عنوان "شهرک ساحلی با رویکرد اکولوژی محیطی" و با راهنمایی خانم مهندس مائده امیری رسکتی است.

Abstract

Today, the tourism industry, due to its important role in the economic development of countries, is remarkable as one of the growing industries in the world. Among the different types of tourism, coastal tourism is more studied due to the natural potentials and capabilities that beaches and islands have in attracting tourists. Sustainable development means that; In addition to meeting social and economic needs, it is possible to increase the quality of the environment by preserving the environment. Paying attention to the environment, region and environmental ecology in the construction of buildings related to coastal tourism can be helpful in this field. This research was done in a descriptive-analytical way and its information was collected from documentary and library studies and review of previous researches. The research results indicate that; By achieving the sustainable development of coastal tourism, in addition to obtaining the economic and social benefits resulting from it, it is possible to achieve the preservation of the environment and ecology of these areas. In the following, practical solutions to achieve sustainable coastal tourism will be discussed.

Key words: coastal tourism, sustainable development, ecology, environment

۲-مقدمه

امروزه صنعت گردشگری به‌عنوان یکی از بزرگترین و متنوع‌ترین صنایع در جهان شمرده می‌شود، به طوری که منبع اصلی درآمد ارزی، اشتغال، ایجاد عدالت اجتماعی، رشد فرهنگی، افزایش رفاه و زمینه‌ای برای رشد بخش خصوصی و ابزاری برای توسعه زیرساخت‌ها است (Ata. G et al, 2017). گردشگری یکی از بخش‌های سودآور اقتصادی با رشد سریع است که در بسیاری از کشورها از اهمیت بالایی برخوردار است و به‌عنوان صنعتی پویا و دارای ویژگی‌های بارز و منحصر به فرد، بخش مهمی از فعالیت‌های اقتصادی و تولیدی کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه را به خود اختصاص داده است (Rico- Amoros et al, 2009). گسترش صنعت گردشگری در هر نقطه از جهان، نیازمند شرایط و امکانات ویژه‌ای چون آب‌وهوا، آثار تاریخی و فرهنگی، جاذبه‌های طبیعی، آداب و سنن، زیرساخت‌ها و امکانات و تجهیزات می‌باشد (پوراحمد و همکاران، ۱۳۹۲). سواحل و مناطق ساحلی از قرن‌ها پیش، به عللی مانند وفور امکانات بالقوه توسعه، از زیستگاه‌های مهم بشری به شمار می‌رفته و نقش غیرقابل جایگزینی در اقتصاد و توسعه تمدن‌ها داشته است (دانه‌کار و مجنونیان، ۱۳۸۳). خطوط ساحلی جهان، با امتداد بیش از ۴۴۰ هزار کیلومتر، یکی از پویاترین محیط‌های طبیعی و از مهم‌ترین زمینه‌های فعالیت انسان و فرآیندهای جغرافیایی است (قنواتی و منصور، ۱۳۹۲). در این نواحی، بسته به پتانسیل‌های موجود در هر منطقه، کاربری‌های گوناگونی اعم از کشتی‌رانی و حمل‌ونقل، استخراج انرژی، شیلات، ایجاد تاسیسات نظامی و انتظامی، اسکان مردم بومی، کشاورزی و ایجاد تاسیسات تفریحی و فعالیت‌های گردشگری از ساحل بهره می‌برند. بی‌تردید فعالیت هر یک از بخش‌های نامبرده مستلزم اعمال تغییراتی در فیزیک و طبیعت خط ساحلی است و نتیجه رقابت این بخش‌ها برای مالکیت ساحل و بهره‌برداری بیشتر از آن موجب ایجاد فشار مضاعف بر سواحل خواهد شد (کولایی و شایسته، ۱۳۹۳). یکی از کاربری‌های بسیار مهم دریا و مناطق ساحلی در اغلب مناطق ساحلی جهان، استفاده از آن به‌عنوان نوعی جاذبه برای جذب گردشگران و توسعه صنعت گردشگری است. سواحل، به منزله فضایی مطلوب برای گردشگری، از سده‌های پیش مورد توجه گردشگران بوده و "گردشگری ساحلی و دریایی" یکی از بخش‌های صنعت جهانی گردشگری به شمار می‌رود که به سرعت رو به گسترش است (Hall, Honey & Krantz, 2001). گردشگری ساحلی به‌عنوان یکی از شاخه‌های گردشگری، فعالیت مناسبی جهت گذران اوقات فراغت در طبیعت و لذت بردن از سواحل می‌باشد. در ادامه؛ پژوهش حاضر سعی در پاسخگویی به سوالات ذیل دارد:

-گردشگری ساحلی چیست؟

- چگونه می توان با ایجاد گردشگری ساحلی در جهت توسعه پایدار و حفظ اکولوژیک بوم و منطقه گام برداشت؟

۳- پیشینه پژوهش

در راستای بررسی عوامل موثر بر توسعه پایدار از طریق گردشگری ساحلی، مطالعاتی صورت گرفته که در ادامه به بیان مهمترین آن ها پرداخته خواهد شد:

ردیف	عنوان مقاله	نویسندگان	سال	نتایج پژوهش
۱	ارزیابی و تحلیل عوامل موثر بر توسعه گردشگری ساحلی، (مورد پژوهی: شهر ساحلی منجیل)	دهقانی گیشی و همکاران	۱۴۰۲	نتایج پژوهش حاکی از آن است که؛ از میان عوامل موثر بر توسعه گردشگری ساحلی شهر منجیل به جز مولفه های اجتماعی- رفتاری با مدیریتی- نهادی و همچنین اجتماعی- رفتاری با زیست محیطی که رابطه معناداری ضعیفی بین آن ها وجود دارد و در سایر مولفه ها همچون مولفه اقتصادی رابطه مثبت و معنادار می باشد.
۲	تحلیلی بر نقش گردشگری ساحلی در توسعه پایدار شهری، (مطالعه موردی: شهرهای ساحلی بابلسر، نور و رویان)	یوسف جمالی و همکاران	۱۴۰۰	نتایج پژوهش نشان می دهد که؛ شاخص های مدیریتی- نهادی با ضریب مسیر ۰.۸۰۳، بیشترین نقش را در توسعه پایدار ایفا می کند. بعد از آن، شاخص های اقتصادی با ضریب مسیر ۰.۷۷۶، شاخص اجتماعی- فرهنگی با ضریب مسیر ۰.۷۳۴ و شاخص های کالبدی و زیست محیطی هر کدام با ۰.۶۶۵ و ۰.۵۱۴، به ترتیب بیشترین تاثیرگذاری را بر تحقق توسعه پایدار شهری خواهد داشت.
۳	برنامه ریزی گردشگری ساحلی با رویکرد پایداری محیط، (مطالعه موردی: شهرهای ساحلی استان بوشهر)	سقای و همکاران	۱۴۰۰	بر اساس نتایج و از بین منابع موجود، وجود راه ارتباطی و وجود جزایر متعدد با قابلیت گردشگری، بیشترین و همگن بودن ساکنین از نظر آداب و رسوم کمترین اهمیت را در جهت تحقق توسعه گردشگری ساحلی پایدار دارند.
۴	راهبردهای بهینه جهت مقابله با پیامدهای زیست- محیطی آینده در معماری ساحلی، (گردشگری ساحلی در جزیره کیش)	مشبکی اصفهانی و همکاران	۱۳۹۹	یافته های پژوهش نشان می دهد؛ بر اساس ماتریس ارزیابی عوامل داخلی نشان می دهد که عوامل داخلی در امر گردشگری و معماری ساحلی واکنش مناسبی نداشته است و از قوتها در مقابل ضعفها به طور مناسبی استفاده نشده است. همچنین بررسی ماتریس ارزیابی عوامل خارجی نشان می دهد ارگانها و گردشگران در امر معماری و گردشگری ساحلی نسبت به عوامل خارجی واکنش نسبتاً مناسبی داشته اند و علی رغم ضعف درونی، می توان با استراتژی های تعاملی، مبتنی بر ماتریس تعیین راهبرد بهینه، از فرصت های موجود در جهت رفع موانع استفاده نمود.

نتایج پژوهش نشان می‌دهد که؛ با استفاده از مدل SWOT راهبردها تدوین شدند که اولویت آن‌ها بر اساس نمره نهایی جذابیت‌ها عبارتند از؛ واگذاری امور گردشگری ساحلی (طرح‌های سالم‌سازی) به سازمان گردشگری در جهت برنامه‌ریزی، مدیریت و بازاریابی کارآمد و اثربخش، برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی در جهت ایجاد تخصص و توانمندی در منابع انسانی سازمان‌ها، تخصیص تسهیلات مالی و تسهیل فرآیند اخذ مجوز جهت ایجاد مشاغل مرتبط با گردشگری ساحلی توسط جوامع محلی، تشویق و حمایت از سرمایه‌گذاران بخش خصوصی برای ایجاد و توسعه امکانات مناسب در مقاصد گردشگری ساحلی، تشویق و حمایت از ایجاد سازمان‌های مردم‌نهاد در جهت آموزش و ارتقاء فرهنگ در راستای حفظ محیط زیست روستا و ساحل.	۱۳۹۸	رمضان‌نژاد و رکن‌الدین افتخاری	راهبردهای توسعه گردشگری ساحلی روستایی استان گیلان	۵
با توجه به نتایج بدست آمده از پژوهش؛ و توجه به مقایسه حد متوسط گویه‌های مورد ارزیابی شاخص‌ها می‌توان پذیرفت که به نظر می‌رسد مدیریت خصوصی در ساماندهی گردشگری ساحلی شهر فریدونکنار تاثیرگذار بوده است. در انتهای مقاله پیشنهاداتی در این زمینه ارائه نموده است.	۱۳۹۵	رازجویان و همکاران	بررسی عوامل موثر در ساماندهی گردشگری ساحلی با تاکید بر مدیریت، (نمونه موردی: ساحل شهر فریدونکنار)	۶
نتایج پژوهش نشان می‌دهد که؛ توسعه پایدار گردشگری، دارای دو جنبه حفاظت از محیط زیست و منابع، و میراث فرهنگی جوامع است. از این‌رو، گردشگری پایدار باید با سیاست مشخص و مدونی به اجرا درآید تا بتواند حرکت امیدبخشی را در توسعه همه‌جانبه تضمین کند.	۱۳۹۴	پورسلیمی و همکاران	فرهنگ و گردشگری ساحلی، عاملی موثر در توسعه پایدار	۷
نتایج پژوهش به پتانسیل‌های گردشگری چابهار پرداخته و فرصت‌ها و تهدیدات گردشگری در مولفه‌های اجتماعی، اقتصادی، طبیعی و سیاسی ارائه کرده و سپس فرآیند گردشگری و امنیت در این منطقه ترسیم گشته است.	۱۳۹۱	زارع‌نژاد اشکذری و همکاران	گردشگری ساحلی و امنیت ساحلی چابهار در راستای توسعه پایدار	۸
نتایج پژوهش نشان می‌دهد که؛ با توجه به ویژگی‌های بندر ترکمن، استراتژی مناسب توسعه، استراتژی احیا و بهسازی با تاکید بر ایجاد کارکردهای جدید در نواحی ساحلی می‌باشد.	۱۳۹۱	بمانیان و همکاران	تبیین رویکرد انتخاب استراتژی مدیریت توسعه مناطق ساحلی با تاکید بر بوم‌گرایی	۹
نتایج پژوهش مواردی زیر را در جهت تحقق توسعه	۱۳۹۱	کرمی و	راهکارهای عملی	۱۰

پایدار ساحلی پیشنهاد می‌نماید: تهیه و تدوین برنامه بهره‌برداری پایدار از زمین، ارتقا دانش و درک گردشگری پایدار، ترویج مشارکت فعال جوامع محلی در فعالیت‌های گردشگری، سرمایه‌گذاری برای افزایش ظرفیت و توانایی منطقه و ساکنین آن و استقرار سیستم حمل‌ونقل یکپارچه.		قرایی	گردشگری پایدار در منطقه ساحلی چابهار	
نتایج یافته‌ها بیانگر رابطه مثبت و معنادار بین ویژگی‌های مدیریت شهری، تغییرات رشد تسهیلات گردشگری و توسعه پایدار گردشگری و نیز عدم وجود رابطه معنادار بین تغییر کاربری اراضی ساحلی با توسعه پایدار گردشگری است. در ضمن این یافته‌ها؛ بیانگر رابطه مثبت و معنادار بین متغیرهای برنامه-ریزی‌های ساحلی، هماهنگی سازمان‌های مرتبط با گردشگری، ایجاد فرصت‌های شغلی، توسعه خدمات خرده‌فروشی و توسعه زیرساخت‌های لازم، احداث کمپین‌ها، سازماندهی خانه‌های اجاره‌ای، اطلاع‌رسانی، انجام بازرسی‌های فصلی و نظارت مستمر با توسعه پایدار گردشگری شهری است.	۱۳۹۲	حسینی و همکاران	نقش مدیریت شهری در توسعه پایدار گردشگری شهرهای ساحلی در سال‌های ۱۳۶۸-۱۳۸۸، (مورد مطالعه: شهر نوشهر)	۱۱
نتایج به دست آمده از تحلیل شاخص‌های کیفی سواحل شهر رامسر نشان می‌دهد که؛ محیط گردشگری ساحلی بر پایه ادراک گردشگران به صورت عوامل مشخصی قابل شناسایی است. هریک از این عوامل از شاخص‌های همگنی تشکیل شده است. این عوامل عبارت است از: ۱) پاکیزگی، کیفیت منظر و امنیت اجتماعی، ۲) امکانات گردشگری، ۳) فضای تفریحی برای خانواده، ۴) دسترسی و آمدوشد، ۵) خدمات رفاهی و مهمان‌نوازی.	۱۳۸۹	شیعه و علی‌پور اشلیکی	تحلیل عوامل کیفیت‌بخش محیط گردشگری ساحلی با توجه به معیارهای گردشگری پایدار، (مطالعه موردی: سواحل شهر رامسر)	۱۲

جدول ۱: بررسی عوامل موثر بر توسعه پایدار گردشگری، (ماخذ: نگارندگان؛ به نقل از منابع مذکور)

بررسی پژوهش‌های انجام شده نشان می‌دهد که؛ عوامل مختلفی بر تحقق توسعه پایدار از طریق گردشگری تاثیرگذار است. این پژوهش در نظر دارد؛ ضمن پرداختن به شاخص‌های توسعه پایدار، به نقش اکولوژی محیطی در تحقق گردشگری پایدار ساحلی بپردازد.

۴- مبانی نظری

۴-۱- گردشگری

توجه به اوقات فراغت، یکی از مهمترین تحولات صورت گرفته در جوامع معاصر است که به‌عنوان یکی از نیازهای اساسی مطرح است. در راستای چنین تحولی، گردشگری به‌عنوان یکی از شیوه‌های گذران اوقات فراغت مطرح بوده و تاثیر قابل توجهی بر محیط زیست، اقتصاد و معیشت جوامع بر جای می‌گذارد (درویشی و همکاران، ۱۳۹۷). واژه گردشگری معادل کلمه لاتین Tourism است که از لغات فرانسوی Tour گرفته شده و به معنای چرخش، طی کردن و سیر کردن است

(حیدری، ۱۳۸۷). گردشگری عبارت است از گذران اختیاری مدتی از اوقات فراغت خویش در مکانی غیر از محل سکونت دائمی به قصد التذاذهای گردشگری (باهر، ۱۳۷۷). بعضی دیگر گردشگری را به عنوان اقدام به مسافرت با هدف تفریح و ارائه خدمات برای این عمل تعریف کرده‌اند. به طور کلی می‌توان گفت گردشگری عبارت است از مجموع پدیده‌ها و روابط، متاثر از عملکرد متقابل گردشگر، سرمایه، دولت و جوامع میزبان و سازمان‌های غیردولتی در روند جذب، حمل و نقل و پذیرایی از گردشگران (Warver, 2000) که دارای اشکال مختلف و انواع گوناگونی است که بسته به شرایط محیطی متفاوت است (Cater, 2000). با شروع قرن ۲۱، این صنعت به یکی از پردرآمدترین صنایع دنیا تبدیل شده، به گونه‌ای که رقابت گسترده‌ای میان بسیاری از کشورها در این زمینه به چشم می‌خورد (Oila et al, 2012). گردشگری عنصری اساسی در توسعه اقتصادی جهان و یکی از منابع اصلی درآمد کشورهای پیشرفته و نوظهور است (Costa, 2017). بنابراین؛ گردشگری در رشد و توسعه اقتصادی و اجتماعی جوامع دارای اهمیت فزاینده‌ای است؛ به گونه‌ای که آثار اقتصادی آن در اکثر کشورهای دنیا، به وضوح قابل مشاهده است و محققان در مطالعات متعددی، از آن به عنوان عامل رشد اقتصادی در بسیاری از کشورها یاد می‌کنند (Silva et al, 2018). از این رو، گردشگری به ستونی قوی برای توسعه پایدار کشورهای توسعه یافته و در حال ظهور تبدیل شده است (Mason, 2019). از آنجایی که گردشگری با محیط زیست، بوم و اکولوژی مناطق در ارتباط مستقیم می‌باشد، می‌بایست برنامه‌هایی در جهت حفظ محیط زیست در این مناطق در نظر گرفت.

۴-۲- توسعه پایدار

توسعه پایدار در سه بخش اقتصادی، اجتماعی و محیطی قابل بررسی می‌باشد. آنچه در این پژوهش مدنظر می‌باشد، توسعه پایدار محیطی و حفظ محیط زیست می‌باشد. کمیسیون بین‌المللی محیط زیست و توسعه (WCED) در سال ۱۹۸۷، توسعه پایدار را چنین تعریف کرد: توسعه‌ای که نیازهای فعلی را بدون خدشه‌دار کردن توانایی نسل آینده برای برآورده کردن و ساختن نیازهای خود برآورده نماید. در آغاز دهه ۱۹۹۰، اندیشه سیستمی بر توسعه پایدار حاکم شد و تاثیر متقابل اقتصاد، اجتماع و محیط زیست مورد توجه قرار گرفت. در این دیدگاه توسعه پایدار، توسعه‌ای بلندمدت است که نسل‌های آینده را نیز در بر می‌گیرد.

۱) پایداری زیست‌محیطی: بدین معنی که توسعه با حفظ فرآیندهای زیست‌محیطی، بیولوژیکی و منابع ذی‌ربط سازگار است.

۲) پایداری عوامل فرهنگی و اجتماعی: بدین معنی که توسعه موجب افزایش کنترل انسان بر زندگی خود می‌شود و توسعه با عوامل فرهنگی و ارزشی که در این راه تحت تاثیر قرار می‌گیرند منافات ندارد و موجب تقویت هویت جامعه می‌گردد.

۳) پایداری اقتصادی: بدین معنی که زمانی توسعه از نظر اقتصادی و با بازده بالا انجام می‌شود، به گونه‌ای که نظارت و کنترل لازم اعمال می‌شود و می‌توان آن را برای نسل‌های آینده حفظ کرد. انسجام و هماهنگی ایجاد توسعه و دستیابی به توسعه پایدار در سایه مدیریتی شایسته امکان‌پذیر است.

کمیسیون جهانی محیط زیست و توسعه، اهداف کارکردی توسعه پایدار وسیع را به شرح زیر دانسته است: افزایش رشد، تغییر، کیفیت رشد، رفع نیازهای ضروری برای اشتغال، غذا، انرژی، آب و بهداشت، کنترل جمعیت در یک حد پایدار، حفاظت و نگهداری منابع طبیعی، دگرگونی تکنولوژی، مدنظر قرار دادن توام محیط زیست و اقتصاد در تصمیم‌گیری‌ها، دگرگون کردن روابط بین‌المللی اقتصاد، مشارکتی کردن توسعه. این اهداف رشد اقتصادی در اولویت است. چراکه نظریه مناسب با رشد اقتصادی در توسعه پایدار آن است که فرد موجب بهره‌برداری بهینه از محیط زیست و منابع طبیعی می‌شود. بنابراین رشد اقتصادی مهمترین عامل در رسیدن به توسعه پایدار است (عمویی، ۱۳۹۹).

۳-۴- اهداف طراحی پایدار محیطی و ارائه راهکار

- ✓ به حداکثر رساندن آسایش به واسطه انجام: جذب نور روز، منظر دلپذیر، کیفیت مناسب هوا، عایق صوتی مناسب، کنترل مناسب دما، کنترل دلخواه رطوبت، مراقبت‌های ویژه کیفیتی و پیش‌بینی‌های لازم ایمنی، کنترل مناسب انسانی و ...
- ✓ برنامه‌ریزی کارآمد جهت: سیلان و تحرک مناسب مصرف‌کنندگان در فضا، ایجاد امنیت قابل تحقق، سهولت در انطباق و تغییرپذیری، قابلیت پاسخگویی در برابر خواسته مصرف‌کنندگان، درهم‌آمیختگی سازه ساختمان با تاسیسات و ...
- ✓ طراحی برای تغییر توسط: طراحی ساده و مدولار که خود را بتواند با توسعه و افزایش نیازمندی‌ها وفق دهد، ایجاد سهولت جهت تغییر نقشه و کارکردها در درون بنا و ...
- ✓ به حداقل رساندن هزینه‌های جاری برای انرژی: با استفاده از حداکثر انرژی‌های رایگان مانند نور روز، گرمای خورشید، باد ...، کنترل تغییرات دما، عایقکاری حرارتی مناسب، روش‌های موثر و مناسب کنترل و نظام‌های کارآمد ساختمانی و به‌کارگیری گیاهان
- ✓ به حداکثر رساندن فضاهای قابل استفاده توسط: تقلیل مساحت باغچه‌ها در داخل ساختمان، حداقل نمودن فضای کانال‌کشی‌های هوا، حداکثر نمودن درهم‌آمیختگی عناصر سازه‌ای و تاسیساتی، برطرف نمودن ضرورت سقف کاذب در ساختمان
- ✓ به حداقل رساندن هزینه احداث ساختمان توسط: تقلیل فضاهای تاسیساتی و موتورخانه، تقلیل پیچیدگی در فضا و عناصر خدماتی، هماهنگ‌سازی و عناصر خدماتی، استفاده از سازه کارآمد
- ✓ تقلیل هزینه نگهداری ساختمان توسط: استفاده از مصالح بادوام، تجهیزات با عمر زیاد، سیستم‌های کنترلی محیطی ساده و قابل اطمینان، دسترسی مناسب برای نگهداری و تعمیرات
- ✓ حفاظت و ارزش بخشیدن ارزش‌های طبیعی به واسطه: درهم‌آمیختگی با طبیعت وحشی و حیوانات و توجه به پایداری کلیه میکروارگانیسم‌ها، توجه به شرایط سبز، جمع‌آوری آب باران و بازیافت آب شیرین، بازیافت موثر از فاضلاب و به‌کارگیری آن (صیادی و همکاران، ۱۳۹۱).

۴-۴- گردشگری ساحلی

مفهوم گردشگری ساحلی، طیف کاملی از گردشگری، فراغت و فعالیت‌های تفریحی نواحی ساحلی و آب‌های نزدیک سواحل را در بر می‌گیرد (علی‌قلی‌زاده فیروزجایی، ۱۳۹۱). گردشگری ساحلی، شاخه‌ای از گردشگری دریایی است که بیشترین گردشگر را به خود جذب می‌کند (پاپلی یزدی و سقایی، ۱۳۸۶). گردشگری ساحلی از مهمترین زیربخش‌های طبیعت‌گردی به‌عنوان یک منبع جهت ارزش افزوده و درآمد ویژه برای شهرهای ساحلی مورد توجه قرار گرفته است. امروزه در کنار انواع گردشگری، اکوتوریسم با تاکید بر سواحل اهمیت فراوانی یافته است؛ اما نکته‌ای که نباید فراموش شود این است که "اکولوژی محیط زیست ساحلی خیلی حساس و آسیب‌پذیر بوده و فشار ناشی از فعالیت‌های توریستی می‌تواند تعادل اکولوژیکی محیط را بر هم زند (سیدی، ۱۳۹۳). منابع طبیعی و فرهنگی که پایه و اساس گردشگری و تفریح را در ساحل شکل می‌دهند، شامل مسائل عمده ذیل می‌شوند: آب و آبیان، پوشش گیاهی، توپوگرافی، زمین‌شناسی و خاک، اقلیم، ویژگی‌های تاریخی، ویژگی‌های نژادی، اطلاعات راهنماها، فعالیت‌های ساختمانی، صنعت و تاسیسات (زارع‌نژاد اشکذری و همکاران، ۱۳۹۱).

۴-۵- گردشگری پایدار

گردشگری پایدار؛ نوعی گردشگری است که در زمان نامحدود، در محیطی ادامه یابد و از نظر انسانی و کالبدی به محیط زیست و سایر فعالیت‌ها و فرآیندهای اجتماعی آسیب نرساند (طیبیان، ۱۳۸۴). گردشگری ساحلی، مجموع فعالیت‌هایی در ارتباط با سفر و اقامت مردم بازدیدکننده از منطقه ساحلی است. فعالیت‌های گردشگران، زمانی بر اساس و یا استفاده از ساحل و یا منابع دریایی، چه طبیعی و چه انسان‌ساخت واقع شده در نوار ساحلی باشد، گردشگری ساحلی را شکل می‌دهند. گردشگری ساحلی به طبیعت (آب‌وهوا، چشم‌انداز، اکوسیستم) و فرهنگ (میراث تاریخی و فرهنگی، هنری و صنایع دستی، سنت‌ها و ...) وابسته است (رمضان‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۵). اهداف و اصول گردشگری که تا حد زیادی تعیین‌کننده ابعاد گردشگری ساحلی و مقتضیات آن است عبارتند از:

گردشگری پایدار		
اصول	ابعاد	اهداف
بهره‌برداری از منابع با روشی پایدار - کاهش اتلاف منابع و مصرف بیش از حد آن‌ها - انجام برنامه‌ریزی با هدف تکامل صنعت گردشگری - حمایت از اقتصاد محلی - مشارکت جوامع محلی در کارهای اجرایی - برپایی جلسات مشاوره و مذاکره میان مردم، مسئولین و سرمایه‌گذاران بخش گردشگری - آموزش افراد شاغل در بخش گردشگری، بازار گردشگری معتبر، مطمئن و متعهد، انجام تحقیقات مرتبط با بخش گردشگری (اولادی قادیلایی، ۱۳۸۵).	- محیط زیست (طبیعی و انسان - ساخت) - حیات اقتصادی جوامع میزبان و شرکت‌های گردشگری - جنبه‌های اجتماعی گردشگری (اثرات آن بر فرهنگ میزبان و گردشگران)	- توسعه آگاهی و درک همکاری‌ها و کمک‌های شایان گردشگری به محیط زیست - ترویج برابری و توسعه ارائه تجربه ناب به دیدارکنندگان - حفظ و نگهداری کیفیت محیط زیست (میسون، ۱۳۸۷). - حداکثر نمودن اثرات مثبت و حداقل نمودن اثرات منفی در سه بعد اصلی گردشگری پایدار

جدول ۲: اهداف، ابعاد و اصول گردشگری پایدار، (ماخذ: مشبکی اصفهانی و همکاران، ۱۳۹۹؛ به نقل از منابع مذکور)

۴-۶- اکولوژی

واژه اکولوژی از دو کلمه یونانی (oikos) به معنی مسکن و (Logy) به معنی شناخت، علم یا دانش تشکیل شده است و معنی تحت‌لفظی آن عبارت است از "Logos خانه، بستر زیست یا محل زندگی". بنابراین اکولوژی به معنی بررسی یا مطالعه موجودات زنده در بستر زیست‌شان می‌باشد. این واژه برای اولین بار توسط یک زیست‌شناس آلمانی به نام "ارنست هکل" در سال ۱۸۶۹ میلادی به کار برده شد و معادل آن در زبان فارسی عبارت است از بوم‌شناسی، محیط‌شناسی یا کدشناسی. طراحی اکولوژیک شیوه‌ای از طراحی است که ساخته‌های دست بشر را در ارتباطی سالم با محیط طبیعی قرار دهد، به نحوی که کمترین آسیب و خطر را متوجه زیست‌بوم نماید. اساس و محوریت نیز بر ویژگی‌های بومی و محیطی است. امروزه درک مناسبی از طراحی اکولوژیک وجود دارد. در واقع ایجاد محیط مصنوع سالم، مشکلی نیست که بتوان آن را مانند بسیاری از مشکلات با بهره‌گیری از تکنولوژی‌های پیشرفته حل نمود. بسیاری از طراحان به غلط اعتقاد دارند که اگر یک ساختمان را به اندازه کافی به ابزارهای مکانیکی جذب انرژی‌های پاک همچون سلول‌های خورشیدی و ژنراتورهای بادی و دیگر تجهیزات

مدرن مجهز سازند به طراحی اکولوژیک در طراحی خود دست یافته‌اند. امروزه بیشتر مجلات معماری نیز چنین دیدگاهی از خود نمایش می‌دهند. حال آنکه در چنین رویکردی، به تفاوتی عمده با طراحی اکولوژیک در طراحی خود دست یافته‌اند. حرکت بوم‌شناسانه با حرکت مهندسی به سوی طراحی سبز متفاوت است. در رویکرد صرفاً مهندسی، اصولاً از همان ابتدا هدف طراحی دستیابی به سوی اقتصاد و بهره‌وری بیشتر اقتصادی از منابع و امکانات است، اما طراحی اکولوژیک که مدنظر ماست با بصیرت و دانش محیطی آغاز می‌شود و به روند دستیابی به هماهنگی با محیط ادامه می‌یابد (Yeang, 2006).

۴-۷- اهداف و اصول طراحی اکولوژیک

هدف از طراحی اکولوژیک یکپارچگی بی‌خطر و ملایم با محیط است. دراصل، در طراحی اکولوژیک روند فعالیت‌های انسانی با روند الگوهای وسیع‌تر و تمایلات فیزیکی طبیعت هماهنگ شده‌اند. فرضیه حیاتی و پیامد غالب در طراحی اکولوژیک یکپارچگی تمامی سیستم‌های انسان‌ساخت با فرآیندها و سیستم‌های طبیعی در بیوسفر است. منظور از بیوسفر کلیه نقاط قابل زندگی بر روی این محیط‌ها شامل هوا (جو)، خشکی‌ها و محیط‌های کره زمین است که واجد حیات بوده و یا استعداد وجود حیات را دارا می‌باشد. اولین وظیفه ما در تلاش برای طراحی اکولوژیک اجتناب از ایجاد زوال در محیط و طراحی برای پایدار کردن آن است. نهایت تلاش در طراحی اکولوژیک بازگرداندن و نگاه داشتن محیط در حالت اولیه (پیش از آسیب‌ها و تخریب‌های ناشی از فعالیت‌های انسانی) می‌باشد (لطیفی، ۱۳۸۸). اصول طراحی اکولوژیک در پی کاهش استفاده از انرژی و اثرات آن بر محیط زیست می‌باشد. فهم صحیح این اصول، و اعمال منطقی و به‌جای آن‌ها در طراحی نشان می‌دهد، که حفاظت انرژی و بهره‌وری مناسب از آن، با تغییر منابع انرژی از سوخت‌های فسیلی، و جایگزین کردن آن‌ها با انرژی‌های تجدیدپذیر مانند: خورشید، باد، آب، بیومس (زیست‌توده) امکان‌پذیر است. به عبارتی، تلاش در جهت حفظ انرژی و بهره‌گیری مناسب از آن، به‌عنوان یک راه‌حل مهم در تحقق اهداف اکولوژیک مدنظر می‌باشد. لذا می‌بایست با بکارگیری امکانات موجود، در چارچوب یک برنامه کلی، مصرف انرژی را به حداقل رسانیده و آسایش را به حداکثر سوق داد. این امر سبب می‌گردد آلودگی‌های ناشی از صنعت ساختمان، هم در مرحله ساخت و هم در مرحله بهره‌برداری کاهش یافته و بنای ساخته‌شده کمترین آلودگی زیست‌محیطی را در فضا داشته باشد. توجه به این عوامل و عملی کردن تئوری‌ها و راهکارهای بیان‌شده در این بخش توسط فعالین حوزه ساخت، در جهت پاک نگاه داشتن جو و محیط زیست و نیز باقی گذاشتن آن در بهترین حالت ممکن، برای نسل آینده، -به عنوان حق مسلم و طبیعی آنان- راهگشا می‌باشد (اخوت و همکاران، ۱۳۹۵).

۴-۸- جمع‌بندی (ارائه پیشنهادات و راهکارهای معمارانه)

در قسمت‌های قبل به مواردی که می‌توان جهت پایداری زیست‌محیطی و توسعه پایدار اعمال نمود اشاره شد؛ در ادامه به بررسی عوامل مهم در توسعه پایدار اکولوژیک در بخش گردشگری ساحلی (طبق هدف پژوهش) پرداخته خواهد شد.

عوامل مهم در جهت تحقق توسعه پایدار اکولوژیک در بخش گردشگری ساحلی	
ردیف	راهکار
۱	طراحی پایدار اکولوژیک؛ ساخت بناهای مختلف اقامتی، تفریحی و گردشگری در تعامل و همزیستی با طبیعت
۲	جلوگیری از ساخت‌وسازهای بی‌رویه و تجاوز به حریم منابع طبیعی (جنگل و دریا)
۳	ارائه خدمات مناسب رفاهی و گردشگری، به گردشگران (اعم از موقت و ثابت)؛ از طریق تامین اقامتگاه‌های مناسب و کافی، خدمات مناسب بهداشتی و درمانی و شبکه حمل‌ونقل مناسب
۴	توسعه زیرساخت‌های مناسب، رفع کمبودها و تسهیل سرمایه‌گذاری جهت جذب بهتر گردشگر
۵	استفاده حداکثری از انواع ظرفیت‌های طبیعی، بومی، اقلیمی، اجتماعی، فرهنگی، هویتی و اقتصادی منطقه در جهت تحقق پایداری محیطی

۶	طراحی فضاهای جمعی در سایت‌های گردشگری جهت افزایش جذابیت این فضاها، همچون: فضاهای سبز، پارک‌ها و فضاهای تعاملی و جمعی
۷	ایجاد و توسعه مراکز بوم‌گردی جهت امکان تماس مستقیم توریست‌ها و مردم بومی، جهت توسعه اجتماعی و فرهنگی در سایه توسعه اقتصادی ناشی از گردشگری
۸	توجه به پایداری زیست‌محیطی بناهای مختص گردشگری؛ همچون: استفاده از مصالح بوم‌آورد و منطقه‌ای، نورگیری طبیعی در بناها، جمع‌آوری آب باران و استفاده مجدد از آن‌ها، استفاده از مصالح زیست‌محیطی که قابلیت بازگشت به چرخه طبیعت را دارند.
۹	حفظ هویت فرهنگی منطقه و بازپروری فرهنگی آن در معماری مجتمع‌های تفریحی-توریستی؛ از طریق ایجاد بناهایی متناسب با بافت و معماری منطقه و پیروی از الگوی بومی و اقلیمی در ساخت بناها
۱۰	بازسازی، احیا و مرمت بناهای تاریخی-فرهنگی سایت و استفاده مجدد از آن‌ها جهت اقامت
۱۱	حفظ سامانه‌های اکولوژیکی؛ همچون: توسعه تنوع طبیعی در منطقه، بکارگیری منابع تجدیدپذیر، کاهش مصرف انرژی و سوخت‌های فسیلی، کاهش انتشار آلودگی آب و هوا، حفظ و تقویت ارزش‌های طبیعی در محیط
۱۲	توسعه و بهبود امکانات رفاهی و تفریحی در سایت‌های گردشگری
۱۳	جلوگیری از دفع فاضلاب شهری و آلودگی‌های ناشی از آن در دریا
۱۴	فرهنگ‌سازی در زمینه حفظ محیط زیست ساحلی-دریایی در جهت کاهش آلودگی‌های زیست‌محیطی با تشویق و حمایت از سرمایه‌گذاران این بخش
۱۵	تامین دید و منظر مناسب جهت تقویت نفوذپذیری بصری و فیزیکی بین شهر و ساحل
۱۶	درخت‌کاری با استفاده از گونه‌های بومی در جاده‌های درون‌شهری، و ایجاد کمربند سبز
۱۷	تامین امنیت در محیط‌های توریستی (نورپردازی مناسب، نظارت شبانه، وجود نگهبان، اطلاعات و ...)
۱۸	برگزاری نمایشگاه‌های مناسب جهت ارتباط توریست‌ها با فرهنگ، هنر، لباس محلی، غذای محلی، موسیقی محلی و صنایع دستی منطقه و ایجاد بازارچه‌های ساحلی
۱۹	ایجاد تفریحات ساحلی و به روز بودن این تفریحات
۲۰	آگاه‌سازی در این زمینه از طریق تبلیغات و شناساندن امکانات تفریحی سواحل در جهت جذب هر چه بیشتر توریست

جدول ۳: عوامل مهم در جهت تحقق توسعه پایدار اکولوژیکی در بخش گردشگری ساحلی، (ماخذ: نگارندگان)

تحقق این عوامل در طرح توسعه پایدار گردشگری ساحلی سبب می‌گردد که جذب توریست، علاوه بر کسب منافع اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، سبب حفظ محیط زیست و پایداری محیطی یک منطقه گردد.

۵- نتیجه‌گیری

مناطق ساحلی؛ در زمره زیباترین جاذبه‌های گردشگری به شمار می‌روند. زیبایی‌ها، توانمندی‌ها و پتانسیل‌های طبیعی این مناطق، همچون جزیره، ساحل، جنگل، پوشش گیاهی فراوان، کوه‌ها و دریاست. حضور گردشگران در فضاهای ساحلی می‌بایست در جهت حفظ این پتانسیل‌ها بوده و از تخریب آن بکاهد و در پی تحقق اهداف توسعه پایدار باشد، بدان معنا که؛ طبیعت یک بوم یا منطقه پاسخگوی نیازهای زمان حال بوده و در عین حال؛ امکان استفاده از آن‌ها را در آینده به خطر نیندازد. لذا می‌بایست ابعاد مختلف پایداری همچون (اکولوژیکی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی) در ساخت‌وسازهای موردنیاز گردشگری مورد توجه قرار گیرد. این امر سبب می‌گردد که از یک‌سو؛ گردشگری در این مناطق پایدار گشته و بتوان از منافع اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی آن سود جست، از سوی دیگر؛ موجب حفظ محیط زیست، رسیدگی به آن و بسترسازی مناسب جهت جذب گردشگر می‌گردد. در انتها؛ نکته قابل توجه در بحث گردشگری کسب منفعت دو سویه است؛ بدان معنا که

گردشگری هم برای گردشگر و توریست دارای منفعت باشد تا بتواند از هزینه کردن در محیطی که برای گذران اوقات فراغت خود انتخاب کرده بهترین بهره را ببرد و هم برای آن منطقه‌ی گردشگری دارای منافع اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی باشد. لذا می‌بایست طراحی در شهرهای ساحلی و مجتمع‌های تفریحی-توریستی مرتبط با آن را به صورتی پیش برد که؛ حضور گردشگر در آن منطقه را تکرارپذیر نماید و فرد پس از ترک آن محل، برای سفرهای بعدی خویش نیز، مجدد آن شهر را جهت گردش و گذران اوقات فراغت خویش انتخاب نماید. همچنین؛ با رعایت پیشنهادات ارائه‌شده در قسمت قبلی می‌توان گام‌هایی هرچند کوچک در جهت پایداری گردشگری در نواحی ساحلی برداشت و در مقیاس وسیع، از صنعت توریسم (به‌عنوان سومین صنعت رو به رشد دنیا) در کشور چهار فصل ایران، با تعدد منابع مختلف طبیعی، تاریخی، فرهنگی، هنری و ... استفاده‌ی حداکثری نمود و جایگاه ویژه‌ای را در سطح جهانی به خود اختصاص داد.

۶- منابع و ماخذ

- ۱) اخوت، هانیه؛ امیری رسکتی، مانده؛ و فرصت، مهران، (۱۳۹۵)، "طراحی پایدار اکولوژیک، پاسخی به حفظ محیط زیست با چشم‌اندازی به آینده"، دومین همایش ملی ساختمان آینده، ساری؛ کانون مهندسين ساری
- ۲) اولادی قادیکلایی، جعفر، (۱۳۸۵)، "مقدمه‌ای بر طبیعت‌گردی"، مازندران: انتشارات دانشگاه مازندران
- ۳) باهر، حسین، (۱۳۷۷)، "دگراندیشی پیرامون گردشگری، (ایران‌گردی و جهان‌گردی)" ریال تهران: دانشکده حسابداری و مدیریت دانشگاه علامه طباطبایی، شماره ۲۰
- ۴) بمانیان، محمدرضا؛ کلوی، آیلار و اشکوه، حسین، (۱۳۹۱)، "تبیین رویکرد انتخاب استراتژی مدیریت توسعه مناطق ساحلی با تاکید بر بوم‌گرایی"، نشریه مدیریت شهری، شماره ۳۰
- ۵) پاپلی یزدی، مصطفی و سقایی، مهدی، (۱۳۸۶)، "گردشگری (ماهیت و مفاهیم)"، تهران: انتشارات سمت
- ۶) پورسلیمی، مجتبی؛ مولوی، هما و براتی گل خندان، صدیقه، (۱۳۹۴)، "فرهنگ و گردشگری ساحلی، عاملی موثر در توسعه پایدار"، کنفرانس بین‌المللی مدیریت و کارآفرینی در شرایط اقتصاد مقاومتی، (آنلاین)
- ۷) پوراحمد، احمد؛ حسینی، علی؛ خروجی، حسن و علیزاده، محمد، (۱۳۹۲)، "اولویت‌سنجی راهبردهای توسعه گردشگری فرهنگی منطقه الموت قزوین"، مجله پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۴۵
- ۸) حیدری پیانه، رحیم، (۱۳۸۷)، "مبانی برنامه‌ریزی صنعت گردشگری"، تهران، انتشارات سمت
- ۹) حسینی، علی؛ پورزال، مریم و ویسی، رضا، (۱۳۹۲)، "نقش مدیریت شهری در توسعه پایدار گردشگری شهرهای ساحلی در سال‌های ۱۳۶۸-۱۳۸۸، (مورد مطالعه: شهر نوشهر)"، مجله پژوهش‌های بوم‌شناسی شهری، شماره ۸
- ۱۰) دهقانی گیشی، فرزانه؛ نورمحمدی، سوره؛ بابایی الیاسی، میلاد و برکباف، نرجس‌سادات، (۱۴۰۲)، "ارزیابی و تحلیل عوامل موثر بر توسعه گردشگری ساحلی، (مورد پژوهی: شهر ساحلی منجیل)"، فصلنامه توسعه پایدار شهری، سال ۴، شماره ۱۰
- ۱۱) دانه‌کار، افشین و مجنونیان، هنریک، (۱۳۸۳)، "معیارهای پیشنهادی برای ارزیابی مناطق ساحلی-دریایی به‌منظور تعیین مناطق تحت حفاظت ساحلی-دریایی ایران"، مجله محیط‌شناسی، شماره ۳۵
- ۱۲) درویشی، محمدرضا؛ رضایی، محمدرضا و شمس‌الدینی، علی، (۱۳۹۷)، "بررسی نقش گردشگری ساحلی در توسعه اقتصادی از نظر شهروندان، مطالعه موردی: بندر دیلم"، مجله جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)، شماره ۴
- ۱۳) رمضان‌نژاد، یاسر و رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا، (۱۳۹۸)، "راهبردهای توسعه گردشگری ساحلی روستایی استان گیلان"، فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات برنامه‌ریزی سکونت‌گاه‌های انسانی، دوره ۱۴، شماره ۱

- ۱۴) رازجویان، مهدی؛ متولیان، صدرالدین و رسولی، حسن، (۱۳۹۵)، "بررسی عوامل موثر در ساماندهی گردشگری ساحلی با تاکید بر مدیریت، (نمونه موردی: ساحل شهر فریدونکار)"، سومین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در عمران، معماری و شهرسازی، برلین، آلمان
- ۱۵) زارع‌نژاد اشکذری، عباس؛ اسمعیل‌نژاد، مرتضی؛ کریمیان بستانی، مریم و شهرکی، فهیمه، (۱۳۹۱)، "گردشگری ساحلی و امنیت ساحلی چابهار در راستای توسعه پایدار"، اولین همایش توسعه سواحل مکران و اقتدار دریایی جمهوری اسلامی ایران
- ۱۶) سقایی، محسن؛ گنچکی، عقیل و فدایی جزئی، فهیمه، (۱۴۰۰)، "برنامه‌ریزی گردشگری ساحلی با رویکرد پایداری محیط، (مطالعه موردی: شهرهای ساحلی استان بوشهر)"، فصلنامه علمی برنامه‌ریزی منطقه‌ای، سال ۱۱، شماره ۴۳
- ۱۷) سیدی، مهسا، (۱۳۹۳)، "بررسی نقش گردشگری پایدار در توسعه پایدار شهرهای ساحلی، مطالعه موردی: شهر تنکابن"، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، استاد راهنما: علیرضا خواجه شاهکوهی، دانشگاه گلستان
- ۱۸) شیعه، اسماعیل و علی‌پور اشلیکی، سجاد، (۱۳۸۹)، "تحلیل عوامل کیفیت‌بخش محیط گردشگری ساحلی با توجه به معیارهای گردشگری پایدار، (مطالعه موردی: سواحل شهر رامسر)"، نشریه آرمان‌شهر، شماره ۵
- ۱۹) صیادی، احسان و مداحی، مهدی و محمدپور، علی، (۱۳۹۱)، "معماری پایدار"، چاپ دوم، تهران: لوتس، تهران
- ۲۰) طبیبیان، منوچهر، (۱۳۸۴)، "بررسی پتانسیل‌های اکوتوریسم در پهنه‌های روستایی ایران"، تهران: طرح پژوهشی دانشگاه تهران
- ۲۱) علی‌قلی‌زاده فیروزجایی، ناصر، (۱۳۹۱)، "ضرورت و اهمیت توسعه گردشگری در سواحل مکران، (مطالعه موردی: شهرستان چابهار)"، اولین همایش ملی توسعه مکران و اقتدار دریایی جمهوری اسلامی ایران، دانشگاه دریانوردی و علوم دریایی چابهار
- ۲۲) عمویی، محمدحسین، (۱۳۹۹)، "نقش گردشگری در پایداری اقتصادی شهر ساحلی چالوس"، مجله پژوهش‌های کاربردی در مدیریت و حسابداری، شماره ۱۷
- ۲۳) قنواتی، عزت‌الله و منصوری، رضا، (۱۳۹۲)، "طبقه‌بندی مورفولوژیکی خط هوشمند ساحلی در راستای مدیریت یکپارچه مناطق ساحلی، (پژوهش موردی: از نوشهر تا بابلسر)"، مجله پژوهش‌های ژئومورفولوژی کمی، سال ۲، شماره ۲
- ۲۴) کرمی، رقیه و قرایی، احمد، (۱۳۹۱)، "راهکارهای عملی گردشگری پایدار در منطقه ساحلی چابهار"، همایش ملی شهرهای مرزی و امنیت؛ چالش‌ها و رهیافت‌ها، دانشگاه سیستان و بلوچستان
- ۲۵) کولایی، الهه و شایسته، مهدی، (۱۳۹۳)، "حکمرانی خوب و مدیریت یکپارچه مناطق ساحلی دریای خزر"، مجله محیط‌شناسی، دوره ۴۰، شماره ۳
- ۲۶) لطیفی، محمد و نغمه‌علیزاد گوهری، (۱۳۸۸)، "معماری پایدار: انرژی، اقلیم و اکولوژی"، اولین همایش معماری پایدار، همدان: آموزشکده فنی‌وحرفه‌ای سما
- ۲۷) مشبکی اصفهانی، علیرضا؛ اعتصام، ایرج؛ ماجدی، حمید و مختاباد امرئی، مصطفی، (۱۳۹۹)، "راهبردهای بهینه جهت مقابله با پیامدهای زیست‌محیطی آینده در معماری ساحلی، (گردشگری ساحلی در جزیره کیش)"، نشریه مطالعات هنر اسلامی، دوره ۱۷، شماره ۳۹
- ۲۹) میسون، پیتر، (۱۳۸۷)، "گردشگری: اثرات، برنامه‌ریزی و مدیریت"، ترجمه: روزبه میرزایی، تهران: انتشارات ترمه
- ۳۰) یوسف جمالی، سوزان؛ متولی، صدرالدین؛ ملکشاهی، غلامرضا و رجیبی، آزیتا، (۱۴۰۰)، "تحلیلی بر نقش گردشگری ساحلی در توسعه پایدار شهری، (مطالعه موردی: شهرهای ساحلی بابلسر، نور و رویان)"، مجله برنامه‌ریزی و آمایش فضا، دوره ۲۵، شماره ۴

- 31) Ata, G. G; Parvin, D; Maryam, G. (2017). Ranking Tourism Attractions Based on Potential to Attract Tourists by Using Numerical Taxonomy Model (Case: City of Khoy), *Urban Economics and Management*, 5(4), 119- 132.
- 32) Cater, E (2000), *Ecotourism in the world: problem and prospect for sustainability*, New York, NY: John Wiley and sons.
- 33) Costa, Jorge, "How are companies & destinations surfing the wave of global tourism? Strategic question overview", *Worldwide Hospitality & Tourism Themes*, 9: 588–591, 2017.
- 34) Hall, C. M., (2001). Trends in ocean and coastal tourism: the end of the last frontier? *Ocean Coast Manage, Trends Ocean Ind.* 44, 601–618.
- 35) Honey, M., Krantz, D. (2007). *Global Trends in Coastal Tourism*, Marine Program World Wildlife Fund. Center on Ecotourism and Sustainable Development, Washington, DC. <http://www.iet.tourspain.es>, (2015).
- 36) Mason, Peter, "Tourism impacts, planning and management, Publisher", Routledge, 2020.
- 37) Oila, M., Mrtines. K., Gabriel, L (2012). *Tourism Management in Urban Region: Brazile Vest Urban Region*", *Journal of Sustainable Tourism*, Vol. 29
- 38) Rico-Amoros, A. M., Olcina-Cantos, J., & Saurí, D. (2009). Tourist land use patterns and water demand: Evidence from the Western Mediterranean. *Land Use Policy*, 26(2), 493-501.
- 39) Silva, F. B. & Herrera, M. A. M. & Rosina, K. & Barranco, R.R. & Freire, S. & Schiavina, M., "Analyzing spatiotemporal patterns of tourism in Europe athighresolution with conventional & big data sources", *Tourism Management*, 68: 101- 115, 2018.
- 40) Weaver, D and Opperman, M (2000), *Tourism Managment*, Wiley
- 41) Yeeang, Ken (2006), *Eco Skyscrapers*, Australia, The Images Publishing Group Pty Ltd